

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีนับเป็นศาสตร์ที่ผ่านการศึกษาค้นคว้าและพัฒนา ทั้งด้านทฤษฎีดนตรี การแสดงดนตรี การประพันธ์เพลง ประวัติศาสตร์และวรรณกรรมดนตรี จนมีความก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และมีคนจำนวนไม่น้อยเชื่อว่าดนตรีเป็นภาษาสากล นอกจากนี้ในมุมมองทางศิลปะ ดนตรียังเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ บอกเล่าเรื่องราวผ่านการบรรเลงและการขับร้อง ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของดนตรี

การสร้างสรรคงานดนตรีหรือการบรรเลงดนตรีล้วนเกิดจากการร้อยเรียงคลื่นเสียงผ่านจังหวะและท่วงทำนองที่สละสลวย ประกอบกับอารมณ์ความรู้สึกที่นักประพันธ์หรือนักดนตรีถ่ายทอดออกมาตามแต่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ แม้กระทั่งความสามารถส่วนบุคคลที่สั่งสมประสบการณ์ทางดนตรี จนสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นดนตรีที่ตอบสนองความต้องการทางโสตสัมผัสหรือการได้ยินได้อย่างสมบูรณ์

ความสามารถทางการได้ยินหรือโสตทักษะทางดนตรีเป็นความสามารถที่จำเป็นสำหรับนักเรียนดนตรี เนื่องจากเสียงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของดนตรี ทั้งนี้องค์ประกอบของดนตรีสามารถแบ่งออกได้หลายส่วน เช่น ระดับเสียง (Pitch) จังหวะ (Rhythm) ทำนอง (Melody) ช่วงคู่ (Interval) และเสียงประสาน (Harmony) เป็นต้น ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้นักการศึกษาทางดนตรีต้องให้ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า วิจัย สรรสร้างสรรคหลักสูตรและปรับปรุงเทคนิคการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด และใช้เวลาน้อยที่สุด หลักสูตรการสอนโสตทักษะทางดนตรีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและได้รับการยอมรับในระดับสากลล้วนมุ่งให้ผู้เรียนมีโสตประสาทที่ดี มีความสามารถในการได้ยินเสียง

ภายใน (Inner Hearing) คือการได้ยินเสียงโน้ตที่ถูกต้องบรรเลงอยู่ในสมองทั้ง ระดับเสียง จังหวะ ทำนอง และเสียงประสาน

โดยปกตินักเรียนดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นเสียงประสานหรือคอร์ดได้ เช่น เปียโน คีย์บอร์ด กีตาร์ จะไม่มีปัญหาในเรื่องการฟังและแยกแยะชนิดของคอร์ด เนื่องจากต้องฝึกฝนและเล่นคอร์ดอย่างสม่ำเสมอ แต่สำหรับนักเรียนดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรีที่ไม่สามารถเล่นเสียงประสานหรือคอร์ดได้ เช่น แซกโซโฟน คลาริเน็ต ทรัมเป็ต ทรอมโบน การฝึกซ้อมเรื่องการฟังและแยกแยะชนิดของคอร์ดนั้นทำได้ยาก (ธีรัช เลาหวิระพานิช, 2551, น. 37) และต้องอาศัยการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาทักษะในด้านนี้ วิธีหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาการฟังและแยกแยะเสียงคอร์ดคือการหัดเล่นโน้ตที่เป็นโน้ตในคอร์ด (Chord Tone) คือ โน้ตลำดับที่ 1, 3, 5 และ 7 ในแต่ละบันไดเสียง (Scale) โดยให้เล่นและฟังเอกลักษณ์ของเสียงโน้ตแต่ละลำดับในคอร์ดแต่ละชนิด แต่การฝึกวิธีดังกล่าวยังเป็นเรื่องยาก ที่นักเรียนจะวิเคราะห์โน้ตแบบจับพลัน กล่าวคือ หากนักเรียนฝึกเล่นจากแบบฝึกทั่วไปจะต้องวิเคราะห์ว่าโน้ตที่เล่นเป็นโน้ตลำดับที่เท่าใดของคอร์ด และเมื่อมีการเปลี่ยนคอร์ดใหม่ ตำแหน่งของโน้ตในคอร์ดบนบรรทัดห้าเส้น (Staff) ก็จะไปเปลี่ยนไป จึงทำให้ยากที่จะวิเคราะห์โน้ตได้ทันทีในขณะที่เล่นเนื่องจากการรับรู้ของสมองตอบสนองไม่ทัน

สมองเป็นอวัยวะที่มีหน้าที่โดยตรงต่อการเคลื่อนไหว การเดินของหัวใจ พฤติกรรม ระบบประสาท การรับรู้ ความคิด และอื่นๆ ทั้งนี้สามารถแบ่งสมองออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ สมองใหญ่ (Cerebrum) สมองเล็ก (Cerebellum) และก้านสมอง (Brain stem) ในส่วนของสมองใหญ่เป็นสมองส่วนที่ใหญ่ที่สุดมีขนาดประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ของสมองทั้งหมดและสามารถแบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ 4 ส่วน คือ 1) สมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) มีหน้าที่เกี่ยวกับ อารมณ์ ความจำ ความมีเหตุมีผล คำพูด การเรียนรู้ และควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ แขน ขา และใบหน้า 2) สมองส่วนข้าง (Parietal Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับประสาทสัมผัสต่างๆ ข้อมูลเรื่องมิติ ภาษา ภาพพจน์ของร่างกาย และการรับรู้ตำแหน่งของร่างกาย 3) สมองส่วนทัดดอกไม้ (Temporal Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการได้ยิน ความจำ พฤติกรรม ภาพซับซ้อน นามธรรม และความจำ 4) สมองส่วนหลัง (Occipital Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็นและการจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาพ ถึงกระนั้นการทำงานของสมองแต่ละส่วนก็ไม่ได้แยกกันทำงานแต่จะมีอวัยวะที่เรียกว่า คอร์ปัส แคลลอสซัม (Corpus Callosum) ทำหน้าที่เหมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงให้การทำงานของสมองมีความสัมพันธ์กันและมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ปัจจุบันกายนอกรังยังมีส่วนช่วยการทำงาน

ของสมองในการวิเคราะห์ ประมวลผล และจดจำ ข้อมูลที่รับมาจากประสาทสัมผัสต่างๆ โดยเฉพาะการมองเห็นสีเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่เป็นตัวช่วยในการแยกแยะ วิเคราะห์ วัตถุ หรือภาพที่แสงสะท้อนเข้ามาสู่ดวงตา

สีมีความสำคัญและผูกพันกับสิ่งมีชีวิตหลากหลายสายพันธุ์ มนุษย์รู้จักการใช้ประโยชน์จากสีมาเป็นเวลายาวนาน นอกจากจะใช้เพื่อดำรงชีวิตและเอาตัวรอดเบื้องต้นทั่วไปแล้วปัจจุบันมนุษย์ยังใช้สีเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ ใช้ในเชิงสัญลักษณ์ใช้ในการแยกแยะต่างๆ เป็นต้น ประสาทตาเป็นประสาทรับรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการรับข้อมูลภาพและสีผ่านตา โดยการตกกระทบของแสงตามธรรมชาติหรือแสงที่มนุษย์สร้างขึ้นลงบนวัตถุแล้วสะท้อนเข้าสู่ดวงตาทำให้เกิดเป็นภาพ ในขณะเดียวกันวัตถุยังได้ดูดซับคลื่นของแสงสีบางส่วนไว้และสะท้อนกลับออกมาเกิดเป็นสีต่างๆ ที่มนุษย์และสัตว์มองเห็น

สีมีบทบาทสำคัญในด้านดนตรี เช่น เครื่องดนตรีบางชนิดใช้สีในการแยก ระดับเสียง เช่น เปียโนใช้สีขาวและสีดำบนลิ้นนิ้ว (Key) เพื่อแยกโน้ตปกติกับโน้ตชาร์ป (Sharp) หรือแฟลต (Flat) กล่าวคือลิ้นนิ้วสีขาวใช้กับโน้ต A, B, C, D, E, F และ G ส่วนลิ้นนิ้วสีดำใช้กับโน้ตที่เป็นชาร์ปหรือแฟลต ฮาร์พ (Harp) เครื่องดนตรีตะวันตกกำเนิดเสียงจากการใช้นิ้วดีดสายที่ขึงตึง โดยมีขนาดตั้งแต่ 22-47 สาย ฮาร์พใช้สายสีแดงบนโน้ต C และสายสีดำบนโน้ต F ในทุกๆ ช่วงคู่แปด (Octave) ส่วนโน้ตอื่นเป็นสายสีปกติ เพื่อง่ายในการมองหา ตำแหน่งของสายแต่ละช่วงเสียง

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของสี เช่น (กฤษฎา พรหมอินทร์, 2549) ได้ทำการวิจัยเรื่องสีของตัวอักษรที่เหมาะสมที่ส่งผลต่อความคงทนในการจำพยัญชนะไทยของเด็กดาวน์ซินโดรม โดยใช้ตัวอักษรสี จำนวน 4 สี คือ สีดำ สีน้ำเงิน สีเขียว และสีแดง โดยกรณีศึกษาเป็นเด็กที่มีภาวะความบกพร่องทางด้านสติปัญญาในลักษณะอาการ ดาวน์ซินโดรมเพศหญิง อายุ 8 ปี จำนวน 1 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) พยัญชนะไทยสีดำ สามารถส่งผลการลดระยะในกฎระลึกความทรงจำของกรณีศึกษาได้ในระยะเวลาที่สั้นกว่าพยัญชนะไทยสีอื่นๆ รองลงมาคือ พยัญชนะไทยสีน้ำเงิน พยัญชนะไทยสีเขียว และพยัญชนะไทยสีแดง ตามลำดับ 2) พยัญชนะไทยสีน้ำเงินช่วยให้เกิดความคงทนในการจำของกรณีศึกษาได้ในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าพยัญชนะไทยสีอื่นๆ รองลงมาคือพยัญชนะไทยสีดำ พยัญชนะไทยสีเขียว และพยัญชนะไทยสีแดง ตามลำดับ

จากการศึกษาข้อมูลตามที่ได้นำเสนอข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าสีน้ำเงินมีส่วนในการช่วยพัฒนาและเป็นส่วนเชื่อมโยงการทำงานระหว่างประสาท ตา และหู ต่อการ

ฝึกเล่นเครื่องดนตรีและการแยกแยะชนิดของคอร์ด โดยผู้วิจัยทำการเปลี่ยนสีของหัวโน้ต (Head) จากสีปกติ และกำหนดให้สีของหัวโน้ตในแต่ละลำดับต่างกัน ดังนี้ โน้ตลำดับที่ 1 เป็นสีแดง โน้ตลำดับ 3 ไมเนอร์ เป็นสีม่วง โน้ตลำดับที่ 3 เป็นสีน้ำเงิน โน้ตลำดับที่ 5 เป็นสีดำ โน้ตลำดับที่ 7 ไมเนอร์ เป็นสีส้ม และโน้ตลำดับที่ 7 สีเหลือง ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีดังกล่าวน่าจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเล่นโน้ตพร้อมกับวิเคราะห์ได้ทันทีว่าโน้ตที่กำลังเล่นอยู่เป็นโน้ตลำดับที่เท่าใดของคอร์ด รวมถึงได้ยินและจำเสียงของโน้ตในลำดับนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องวิเคราะห์ซ้ำ จากการศึกษาไม่พบว่ามีผู้ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบประสิทธิภาพทักษะการฟังเพื่อแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยการใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการเปรียบเทียบผลของทักษะการฟังเพื่อแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยการใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติ และศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อการใช้แบบฝึกหัดโน้ตสี

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เปรียบเทียบผลของทักษะการฟังเพื่อแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยการใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติ
- 2) ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อแบบฝึกหัดโน้ตสี

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการฟังเพื่อแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยการใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติประกอบไปด้วยเนื้อหาดังนี้

- 1) บันไดเสียง ซี ไดอาโทนิคเมเจอร์ (C Diatonic major scale)
- 2) คอร์ด ซี เมเจอร์ (C major) คอร์ด จี เมเจอร์ (G major) คอร์ด เอ ไมเนอร์ (A minor) คอร์ด ซี ทบเจ็ดเมเจอร์ (C major 7) คอร์ด จี ทบเจ็ดดอมิแนนต์ (G dominant 7) และคอร์ด เอ ทบเจ็ดไมเนอร์ (A minor 7) โดยในการฝึกซ้อมจะใช้คอร์ดดังกล่าวเป็นตัวแทนของคอร์ดชนิดเดียวกันบนบันไดเสียงไดอาโทนิคเมเจอร์เนื่องจากมี

โครงสร้างคอร์ดเหมือนกัน และในการฝึกแบบฝึกหัดให้นักศึกษาปฏิบัติเป็นลักษณะคอร์ด
แนวนอน (Melodic) แต่ในแบบทดสอบจะใช้ ชั้นคู่ และคอร์ด ทั้งแบบแนวนอน และแนวตั้ง
(Harmonic)

3) ทักษะการปฏิบัติ

4) ทักษะการฟัง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษานักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
ดนตรี ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 26 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) ด้วยวิธีวินิจัย จำนวน 10 คน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 5 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- 1) เป็นนักศึกษาที่มีเครื่องเอกเป็นเครื่องที่ไม่สามารถเล่นคอร์ดได้
- 2) ไม่เคยเรียนเครื่องดนตรีที่เล่นคอร์ด เช่น เปียโน กีตาร์ เป็นต้น
- 3) เฉพาะในกลุ่มทดลองต้องไม่เป็นโรคตาบอดสี

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

1) นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีมีคะแนนการทดสอบหลัง
เรียนสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้แบบฝึกหัดโน้ตปกติ

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ แบบฝึกหัด

ตัวแปรตาม ได้แก่ คะแนนการทดสอบ

2) นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีมีคะแนนความพึงพอใจ
ต่อแบบฝึกหัดมากกว่าหรือเท่ากับ 3.5

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการเปรียบเทียบผลของการฝึกทักษะการฟังและแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติ โดยใช้ทักษะการอ่านสัญลักษณ์ทักษะการปฏิบัติ และทักษะการฟัง ร่วมกันเพื่อช่วยในการวิเคราะห์และแยกแยะชนิดของคอร์ด

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

โน้ตในคอร์ด หมายถึง โน้ตลำดับที่ 1, 3, 5 และ 7 ของคอร์ดบนบันไดเสียงไดอาโทนิค

โน้ตปกติ หมายถึง เครื่องหมายที่บันทึกลงบนบรรทัดห้าเส้นเพื่อแทนระดับเสียงและอัตราจังหวะต่างๆ

โน้ตสี หมายถึง โน้ตสากลที่เปลี่ยนหัวโน้ตเป็นสีต่างๆ ตามลำดับของโน้ตในคอร์ดบนบันไดเสียงไดอาโทนิค

แบบฝึกหัดโน้ตปกติ หมายถึง แบบฝึกหัดทักษะการฟังโน้ตในคอร์ดและคอร์ดไดอาโทนิค

แบบฝึกหัดโน้ตสี หมายถึง แบบฝึกหัดทักษะการฟังโน้ตในคอร์ดและคอร์ดไดอาโทนิคโดยใช้โน้ตสี

การแยกแยะชนิดของคอร์ด หมายถึง ความสามารถในการฟังเสียงคอร์ดแต่ละชนิดแล้วสามารถบอกชื่อชนิดของคอร์ดนั้นๆ ได้ถูกต้อง

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1) ทราบผลเปรียบเทียบการฝึกทักษะการฟังและแยกแยะชนิดของคอร์ดโดยใช้แบบฝึกหัดโน้ตสีกับแบบฝึกหัดโน้ตปกติ

2) เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกหัดหรือชุดการสอนโดยใช้โน้ตสีสำหรับสอนเรื่องไสโตทักษะหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง